

Mitologija izvornosti¹

oNacisti su zasigurno bili majstori u iskrivljanju. Ali falsifikat proma-uje svoje djelovanje ako se ne pretvara da prikazuje original.o

(H. Plessner, *Zakašnjela nacija*)

šJedna od drafi balkanskih nacija, ali ujedno i njihovo prokletstvo, jeste to -to sve one imaju nevjerovatno bogate i zbijene istorije, ali -to su one uglavnom samodovoljne.o

(Marija Todorova, *Imaginarni Balkan*)

Zajedni ka historija Bosne nije jednom za svagda napisana, dovr-ena, lijepo klasificirana prema potrebama tromih i krutih racionaliteta. Ona se pi-e, uvijek se iznova dopisuje, proflivljava i tanko utno pohodi. U nju se ne pristupa kao u zgotovljenu riznicu istina, jer ona traifi nezaključive, otvorene interpretacije. Ovo je bogohulna misao za one koji povijest doflivljavaju povr-no, kao jednom zavr-eno doga anje, o kojem samo treba napraviti bilje-ku, koja e sluffiti kao injenica za izvo enje definitivnog suda.² Iz te perspektive opasno je povijest prepu-tati u ruke onima koji e njome biti opijeni, jer pijanstvo nije dobro tamo gdje treba znanstveno po-tenje i hladna glava.

Zajedni ka povijest Bosne nije floskula neke politi ke stranke, ljubitelja velikih ideja, zanesenjaka ili histori ara. Ona je realno bi e me u mnogim drugim u svijetu i ne mofle se vi-e odstraniti iz na-ih flivota, vjerovanja, nadanja i znanja. Ne mofle se stolje a izbrisati kao neki nepotreban file iz memorije kompjutera.

oRat protiv Bosne vo en je kao dogovoreno i uskla eno djelovanje njezinih susjeda i njihovih saveznika, uz uklju ivanje unutarnjih sadrfłaja razaranja, s ciljem uni-tenja njezinog jedinstva u razlikama.o³ Ni dan danas srpska i hrvatska historiografija nije odustala od zauzimanja Bosne, koja je navodno srpska i hrvatska zemlja od vremena Adema i Have. Historiografske konstrukcije, odnosno lafne teze o historijskim doga ajima, istinama, sudionicima, idejama i rezultatima nisu neka novost na tlu Bosne. One su podr-ka politi kim konstrukcijama i ekspanzionisti kim poduhvatima od strane bosanskohercegova kih susjeda. Albanski znanstvenik, profesor Skender Rizaj, na primjer, navodi tri falsificiranja o Kosovu koja poti u iz sadrfłaja srpske historiografije i imaju direktnu analogiju s Bosnom.⁴

¹ Objavljeno u: asopis Dijalog, br. 3-4, Sarajevo 1999.

² A. Tanovi se poziva na zanimljivu misao teologa G. Vossa (u esnika na interreligijskom dijalogu u Sarajevu 1995), koji je smatrao da zajedni ku historiju Bosne treba iznova pisati. Tanovi tako e smatra da ohistoriju zaista treba iznova pisati i osnovne kategorije i vrednote preispitati s obzirom na njihove historijske i aktuelne sadrfłajeo(vid. Egzistencija pod opsadom, Sarajevo 2000, str. 85). I ovdje, dakle, nalazimo potrebu za redefiniranjem bosanskog povijesno-kulturnog sadrfłaja.

³ R. Mahmut ehaji , *Bosansko pitanje o svijetu*; vidjeti u: Forum Bosna, 9/10, Sarajevo 2000, str. 188.

⁴ Skender Rizaj, *Kosova and Albanians Yesterday, Today and Tomorrow*, Academy of Albanian Intellectuals of Sciences and Arts, Book I, Prishtina 1992, p. 102-150

da je cilj Ĺuplitanjaö u povijest, koje se sprovodi planski, om za zauzimanjem posebnog mjesta u njoj ö ako ne i To, me utim, nije bezazlena igra. Traganje za izuzetnim mjestom ne zna i ujedno i promi-ljanje povijesti, -tavi-e, moöe zna iti prosto obesmi-ljavanje povijesti ili njeno relativiziranje. öUplitanjeö u povijest se ispostavlja kao borba za *povlaštenu* ili *gospodareću* poziciju, koja osigurava nadmo nost i vladanje öna-ihö interpretacija u odnosu na druge. Jasno je da u ovoj öborbiö nema vite-tva, ni saosje anja ö to je boj bez milosti. Pitanje, -ta se pritom de-ava sa (dru-tvenim) znanostima i znanstvenom djelatno- u, jeste posebno interesantno, jer su samo mi-ljenje i znanost, izgleda tako, dovedeni u pitanje.

Sintagma *mitologija izvornosti*, koju ovdje koristimo, sluffi nam kao oznaka doga anja i stanja okrenutosti u pro-lost, pri emu se zatvara budu nost na neodre eno vrijeme. Govor o pro-losti, kojim se mitologija izvornosti ekspandira, predstavlja zavö enje opojnim mitovima, öizvornom pri omö (prava mitologija ima izvorne pri e u sebi), koja je navodno sveta, obavezuju a i koja stoji izvan okvira racionalnog diskursa kao ono -to ga kontrolira ili -to je vafnije od njega i -to ga usmjerava. öHermeneuti ariö mitologije izvornosti se pojavljuju kao uvari *prave i jedine interpretacije*, prema kojoj se mora upravljati cjelokupno znanje i pona-anje. Iz toga se name e uvjerenje da svako znanstveno obja-njenje podrazumijeva ovu osnovicu kao svoje utemeljavaju e-obrazlaflu e vrsto jezgro. Stvaraju se öaksiomiö u koje kriti ko-znanstvena misao ne treba zavirivati. öObjektivnostö spoznaje osniva se na mitskim argumentima i epskim hiperbolama. Time je logi ko-metodolo-ka i spoznajno-eti ka osnovica stavljena ad acta i nadomje-tena pseudometodologijom, koja nema potrebu da crpi realne podatke na osnovu kojih e znanost poduprijeti objektivnost sopstvenih uop avanja i tako dovesti do valjanih sistematskih zaklju aka. Op injenost öizvornom pri omö ukazuje na osnovni dru-tveni problem kao na problem znanja i njegove institucionalne degeneracije. U tzv. izvornoj pri i se na izvjestan na in obja-njava svijet. Kad se takvo obja-njenje paradigmatizira kao nepatvoreno, apsolutno i istinito znanje, jo- önezamu enoö racionalizacijom kroz znastvene kriterije, onda ono zadobija mo da u sebe apsorbira i samu znanost i napravi je svojom sluffavkom. *Mitologija izvornosti* tako sprovodi mitologizaciju znanosti, -to je samo jedan oblik pervertiranja cjelokupnog flivota. Drugim rije ima, mitologija izvornosti razara osnovni epistemolo-ko-metodolo-ki i konstitutivni princip znanosti, naime, *princip objektivnosti*, koji ne dopu-ta da li ne, ideolo-ke ili kulturne predrasude postanu univerzalno vafle e. W. Stegmüller smatra da znanost ne moöe biti solipsisti ka stvar pojedinca, budu i da upravo takva pristrasnost gu-i univerzalnost znanja i zahtjev za intersubjektivnim vafljenjem, koje se postiffe provjeravanjem svih znanstvenih iskaza, hipoteza i teorija unutar znanstvene komunikativne zajednice.⁵ Epistemolo-ko-metodolo-kim principima sugerira se neprestana kontrola u znanosti, tj. mogu nost provjeravanja, kritikovanja, opovrgavanja, nadomje-tanja itd., jer je znanost öop e dobroö, javna stvar i podrazumijeva komunikacijsku zajednicu znanstvenika i zainteresovanih koji na osnovu svoga znanja mogu iznositi stavove o nekom postoje em problemu. Ona znanost koja je odre ena kroz mitologiju izvornosti naru-ava epistemolo-ko-metodolo-ke principe i gubi

⁵ öAko nauka treba da opstoji, onda ona ne moöe biti solipsisti ka stvar pojedinca, ve mora dozvoliti raspravljanje izme u duhova. A to je mogu e samo ako je ona intersubjektivna, tj. ako smisao njenih stavova, kao i njene metode dokazivanja i provjeravanja iskaza, mogu nedvosmisleno da se saop-te od lica licu.ö (W. Stegmüller, *Glavne struje savremene filozofije*, Nolit, Beograd 1962, str. 274.)

izvanznanstvenoj paradigmi i ne može izaći na kraj se
da takva vrsta znanosti već dugo upravlja našim

Igru oko povijesti vodi neobuzdana i nekultivirana potreba šovog trenutka koji uzvisuje čono izvorno u apsolut. Ona bi, zapravo, trebala ponuditi valjanu argumentaciju za ostvarivanje političko-ideoloških konstrukcija koje su je pervertirano definirale. Neznanstveni konstrukti nastupaju kao neophodnost, kao hrana svakodnevnja, kao nužda, kao sama naredba s općevale om snagom, kao ono bez čega se ne bi mogao nazrijeti bilo kakav smisao postojanja i zanosno prori u da se mora definirati sopstvena *izvornost* u vremenu i prostoru. Takvom definicijom se određuje sadržaj pojma izvornost (njegove bitne oznake i svojstva) koji bi po mjeri esencijalizma treba biti fiksiran, sa vještini i nepromjenjivim značenjem, na samu orbit stvari. Pritom je sam pojam izraz čna-čö supstancije i spram njega sve je akcidentalno. Na taj način se pojavljuju konstrukti sa značenjem koje je ciljano planski uspostavljeno da bude apsolutno, tj. nužno, općenito, nepromjenjivo, nesumnjivo i obavezujuće.⁶ Ovi nacionalističko-rasistički konstrukti su uvjerljivi znakovi toga da se čsamo sebi pripisuje pravo i daje povlastica na izvornost, drevnost, na početak, na prave izvore čna ono čto jeste čoduvijek tu. Tada se povijest postavlja u konstruiranu mrežu/projekt (kao čto je *Načertanije* iz XIX stoljeća), koje bi trebao dati željeni smjer povijesti, jer je ništavna bez čna-čihö hvalospjevno-netažnih intervencija, izmišljenih pridodataka, kontrolno-usmjeravajućih impulsa. Ovi konstrukti u sebi ne sadrže *normalan* odnos prema drugom i drugačijem koje se u njima i ne priznaje kao postojeće, a sama čzgotovljena povijest (u kojoj se transformira općepoznata povijest ili se falsificira) postaje mjerodavna čak i za praktično djelovanje. Konstruirana povijest, dakle, treba tek da posluži kao argumentacija ili referencijalni okvir u kojem će ordinirati čobjektivnost i validnost čmišljenih konstrukcija.

Danas jesmo djelimi na kraju velikih načrtova (Hans R. Fischer), na kraju velikih naracija i projekata, a pod udarom malih nabačaja, hipoteza, skica i čhalucinacija koje neumoljivo sudjeluju u konkurenciji i takmičenju se za prestiž uz uvjerenje da je sve dozvoljeno u anarhističkoj orbiti.⁷ Često ne vidimo pozadinu i posljedice ovoga procesa, jer nas zavarava naivno istunstvo u shvatanju imanentnih vrijednosti znanosti kao specifične ljudske i društvene djelatnosti, budući da o njoj govorimo na osnovu njene idealne zamisli ili njenog pojma, dakle, iz ugla idealiteta. Drskije metodološko-kritičko gledanje omogućava nam da vidimo da li su određeni postupci u skladu s osnovnim načelima i samim smislom postojanja znanosti. Nije li znanost izgubila svoju znanstvenost onoga časa kada je zanemarila ili zaboravila etičko-kulturne i humane vrednote, te je tako svoju djelatnost mogla usmjeriti u sasvim suprotnom smjeru? Zbog toga je i moguće, između ostalog, da se na kraju XX stoljeća u znanstvenim institucijama *planiraju* genocidi i ratovi. To nam kazuje, dakle, da su institucije izgubile znanstveni karakter.

⁶ O interpretacijskim konstruktima govori H. Lenk u knjizi *Interpretationskonstrukte. Zur Kritik der interpretatorischen Vernunft* (Suhrkamp, Frankfurt a/M 1993.) kao o rezultatima i sadržajima naše aktivnosti oko interpretacija svijeta.

⁷ H. R. Fischer, A. Retzer, J. Schweizer (Hg.), *Das Ende der großen Entwürfe*, Suhrkamp Verlag, Frankfurt a/M 1993, S. 9-35.

nom konstruktivizmu izvorna priča⁸ se pojavljuje kao enog naha enja, te zbog toga historicizam, protiv kojeg najopojniju metodološki paradigmu u zadnja dva stoljeća. Proroci povijesti kazuju kako je bilo i kako se biti na osnovu zgotovljenog okvira koji je određen ideološko-političkom i neobjektivnom metodologijom konjekcije, tj. polaznim skupom pretpostavki koje su ograničene na uski interes pojedinca ili grupe, a koja pretenduje na nužnost i opće važenje. Ona treba pokazati iz sebe kakav je obofljivi plan na zemaljskom tlu, naravno, s posebnim mjestom za odabrane rase, naciju ili religiju. Stoga su društvene znanosti u historicističkim rukama bile proroke šigrarije duha, pri čemu se pokazalo da je šihistoricizam reakcija protiv tereta zahtjeva, koje pred nas postavlja naša civilizacija i njenog zahtjeva za ličnom odgovornošću.¹⁰ Prema ovome stanovištu, mitologija izvornosti se može shvatiti kao udar na sistem teorijskih (društvenih) znanosti.

Svako kvaziznanstveno prestrukturiranje motivirano je potrebom izvanznanstvenog ideološkog autoriteta za preoblikovanjem i redefiniranjem povijesnog ili bilo kojeg drugog sadržaja (ono nema nikakve veze sa objektivnim znanstvenim propitivanjem i provjeravanjem), te vrlo često završava kao krivotvorenje fakata.¹¹ A to je, ustvari, razaranje povijesnog, kulturnog ili znanstvenog zdanja, negiranje kriterija, pokazivanje da je sve dozvoljeno ili da se sve može uraditi. Tu više nije potreban *znalac* i *zajednica* koji se rešiti jeste stvarno na djelu. Poslije razbijanja racionalno-objektivnog okvira znanja i flivljenja nastupa druga faza, koja je praktička realizacija započeto razbijanja smislenosti i normaliteta, i pronačena je ratnim razaranjem egzistencije odrugoga na određenom tlu. Pritom se znanost (historiografija, sociologija, politologija, ekonomija, znanost o knjifševnosti, etnologija, lingvistika, statistika, demografija, antropologija) u službi osvajača pojavljuje kao subjektivno-interesna konstrukcija, tj. kao kozmetički salon za uljepšavanje u kojem se procesi i događaji ošminkaju prema zahtjevima neke posebne grupe.¹²

⁸ Veza između u znanosti i izvorne priče je lascivna, iracionalna i podvrgnuta nacionalno-mitskim konstruktima koji iz te veze trebaju iscijediti tekst na svoj palimpsest koji se ne čudi kao svetoštivo. Konstruktori počinju sve iz početka, a to znači da moraju ići u neobuzdano preoblikovanje i preimenovanje svega postojećeg s ciljem stvaranja argumenta za tzv. izvorno pravo. Otuda dolazi tolika vika beogradsko-zagrebačkog kolektivističkog darvinizma, ta bahata i zaslijepljena galama otkriva naša navodnih izvornih prava na Bosnu; zato tolike bolesne pseudohistorijske konstrukcije i amoralne krivotvorine koje prelaze u opscenost barbarstva i terorizma nad Bošnjanima.

⁹ Poznata Popperova knjiga *Das Elend des Historizismus* eksplicira problem historicizma.

¹⁰ K. R. Popper, *Otvoreno društvo I*, Sarajevo 1998, str. 28.

¹¹ Uvijek konkvistadori i istrebljiva i uništavaju bez milosti ošomoroče. Oni nastupaju kao da je zemlja, znanost ili povijest prazan file u koji se mogu unijeti subjektivne halucinacije na kojima se zasnovati objektivna zakonitost. Te ošalucinacije se uzimaju kao aksiomi, koje ne treba dokazivati i iz kojih se dedukcijom izvodi cjelokupni sistem, koji se održava silom.

¹² Na taj način se, na primjer, sama povijest shvata kao predmetno okruženje u kojem se mogu instalirati najraznovrsniji koncepti, konstrukcije, nacrti, teorije ili sujevjerja, a njih se zatim dokazuje navodnim znanstvenim metodama. Na primjer, famozne konstrukcije opovijesne nacionalne teritorije ošli ošekovna ognjišta pokazuju ošega se doista radi u disputaciji o povijesti. Planeri velikodržavnih strategija prethodno kažu koja je zemlja ili teritorija ošekovno ognjište ili opovijesno tlo na koje oni imaju pravo, a onda povijesni arhivi rasprave kao argumentaciju za to, da bi poslije toga vojni kašizma pregazila sve druge koji flive na toj ošacrtanoj zemlji, a drugi su neka etnička grupa. Povijesni arhivi esto pomalu i knjifševnici sa svojim prozno-epskim konstruktima. Uvijek je podmetanje kvazihistorijskih teza o porijeklu, staroj nacionalnoj kolijevci, tlu, kao i podmetanje prorokanstava, lafni, oštra-nih zaveta, guslarskih mitologema, u procesima društvenih dezintegracija, znak velikog zla koje slijedi i pomračuje logos kroz genocid, pljačku, silovanje i ošimanje zemlje. Ali, podmetanje kvazi-konstrukcija kao istina ima za cilj i nipoštavanje i vrijeđanje drugoga, lažno predstavljanje, zbunjivanje, dezinformiranje i slično.

na zavodljivost i neodoljivost, zasljepljuje svaki pogled
tikom. Zbog toga su *falsifikati* naj e- e sredstvo
uju da su naru- eni principi znanstvenog rada i da je
znanost zahva ena nekom formom mitologizacije/dogmatizacije, koja se mođe shvatiti kao
öbolest znanostiö. Krajnja osveta povijesti je spoznaja da se ona ne da rasplesti/oporiti kao
stari dflemper u jedno klupko i onda ponovo isplesti po svojoj mjeri i modelu ó povijest se ne
da sabiti u jednu teorijsku postavku ili knjigu ljudske ta- tine. öPoku- aj da se historija shvati u
svojoj kvintensenciji ili -bítio (-to isto ne zna i mnogo, upravo manje od toga, gotovo ni- ta),
-to se ti e razvoja, smisla i svrhe i zna enja njene simboli ne ili -ffivotneø vrijednosti, u obliku
hvalospjeva ili psovke, svr-ava jalovo kroz vijekove.ö¹³

Usijecanje u povijest¹⁴ onoga -to u njoj nikada nije bilo jeste posao ösalona za
ulje-avanjeö (mitologizirana i kriminalizirana znanstvena institucija), koji ima zadatak da
izbrusi izvornu formu, ime bi se pokazalo isto izvorno bi e, ni im proffeto (ni ijom
drugom/stranom kulturom, oslobo eno od proffimanja, asimilacije ili dodira) doli samim
sobom. Ovo urezivanje esto je, me utim, skrnavljanje povijesti u kojem se ne vide drugi ó
ono je ekvivalentno öetni kom i- enju povijestiö (R.Bugarski). *Čisto izvorno biće* je
öoriginalnoö, ösamosvojnoö, ösupstancijalnoö i doffivljava se kao ono -to je ostvareno bez
ikakvog uticaja sa strane, tj. od drugog. Kona ni cilj usijecanja i glorifikacije identiteta, kao
örada na povijestiö, jeste postizanje -to ve e *diferenciranosti* u odnosu na druge ó *razlika* bi
trebala biti dokaz slobode, nezavisnosti, prvenstva, odijeljenosti i ukorijenjenosti, -to drugi ne
mogu dosti i. *Hiperdiferenciranje* se pretvara u razgrani avanje u vremenu i prostoru, pri
emu se jedna strana ovoga procesa usmjerava na to, da se povijesno vrijeme selektira na
öna-eö vrijeme, a onda se, s druge strane istog procesa, u prostoru dopunjava uni- tavanjem
onih kulturnih tvorevina (gra evine poput stare bosanske ku e, dflamije ili crkve, mostova,
sahat-kula, gradskih etvrti, naselja) koje bi mogle ukazivati na postojanje ödrugogö,
odavno prisutnog u vremenu i prostoru, koji bi mogao svojim postojanjem raskrinkati svaku
smi- ljenju primordijalnost.¹⁵ Ovo ö i- enjeö prostora vo eno je potrebom da se zadobije ö isto
tloö (detaljno öo i- enoö od drugih naroda, njihovih spomenika i gra evina, po-to su oni ve
istrijebljeni) koje bi osiguravalo izvorno pravo na tlo. Kada se prostor isprazni i o isti od
drugog sadrlaja, onda se u njega upisuje novi skup simbola. Ovdje se pokazuje da je svrha
mitologije izvornosti, kao kvazi-znanstvene i rasisti ke konstrukcije za opravdanje prakti kih
ciljeva, ustvari, da pripremi neophodne öznanstveneö preduslove za ekspanziju i osvajanje
teritorija. Njen je pravi zadatak, na tlu Bosne, *zasijavanje zla* da bi se razbilo bosansko bi e.
Ona je pokazatelj *nepriznavanja* drugih i njihovih povijesnih tokova na odre enom prostoru.
Njena jezgra je netrpeljivost (koja poti e iz primitivnosti) prema drugoj formi identiteta i

¹³ M. Krleža, *Eseji i zapisi*, Svjetlost, Sarajevo/TKolska knjiga, Zagreb, 1977, str. 233.

¹⁴ Kao -to se novovjekovna prirodna znanost pomo u matematskog nacrtu usijeca u öpredmetno okrufljeö
(M.Heidegger), koje otvara u prirodi, tako se historiografija usijeca u povijest kao u svoj predmet istraffivanja.
Usijecanje ili urezivanje u povijest, po diktatu mitologije izvornosti, stoji u bliskoj vezi s ideolo- kim i
neobjektivnim pretpostavkama vremena, koje definiraju kako se ono -to je pro- lo treba klasificirati, imenovati,
öbojitiö, ozna iti ili naglasiti. O tome najbolje svjedo i krilatica da povijest pi- u pobjednici.

¹⁵ Tako je ru- enje Aladfle, Ferhadije, Arnaudije, manastira u fitomisli u i drugih Boffijih zdanja, prije svega,
uni- tavanje ödokaznog materijalaö o postojanju druge forme, druge obi ajnosti ili druge vizije svijeta. Zato se
poslije poku- aja uni- tavanja Bosne, u Srebrenici, Stocu, Banjoj Luci, Mostaru, Fo i, Bijeljini, Trebinju,
Nevesinju, Gacku, Prijedoru ili Vi- egradu, na mjestu nekada- njih bogomolja ili naselja nalaze gole ledine,
parkirali- ta ili smetlji- ta, -to za ru- itelje zna i da su öslobodiliö prostor.

o predstavlja pravu osnovicu svakog zla. Pokazuje se, u stvari, da je to samo površnost i površnost ipak uzaludan, jer se ne mođe sprovesti do kraja, nego se mođe napraviti o istu i odijeljenu povijest, kulturu ili istu civilizaciju, ali ist prostor i isto znanje, ist jezik i istu nacionalnu duševnu odvojen flivot, izoliranu egzistenciju o a da ne ugrozi sopstvenu opstojnost. Na tom mjestu, bez dvojbe, nužno je zapo eti demitologizaciju dru-tvenog flivota. To bi bio preduslov za otklon ili rastanak, samo odricanje od metanaracija, od oizvornih pri aö, kojima bi se ozvani io po etak kraja velikih iluzija o övelikim drflavamaö, koje su zasnovane na zlu i ubijanju Drugih.

Argumentacija bez povlaštenog okvira

Da li je mogu e znanstvenim sredstvima jedne epohe obra ivati sadrflaj neke druge epohe iz daleke pro-losti? Ako je mogu e, onda bi to moglo zna iti da je mogu e na osnovu jednog znanstvenog vokabulara, metodolo-kih postupaka, znastvenih formi obja-njenja, prodrijeti u sadrflaj nekog doga aja, fenomena ili ideje i u initi ga razumljivim. Pritom se podrazumijeva da smo sposobni da u istraflivanju koristimo historiografske podatke, da znamo kontekst doga aja, osnovna idejna i kulturna stremljenja neke epohe, glavne likove, koncepcije svijeta i shvatanje ovjeka, na ine proizvodnje i vladanja, odnose izme u razli itih subjekata, njihove intencije i interese itd. Ako to nije mogu e, onda bi to zna ilo da ne mođemo iz sada-njeg trenutka razmatrati sadrflaj nekog pro-log doga aja ili dru-tvene pojave. U tom slu aju mođemo napraviti gre-ku tako -to emo ga staviti u savremenu Prokrustovu postelju na-ih interesa, politikih i sli nih ciljeva, kulturnih zabluda ili vafle ih predstava vremena u kojem flivimo. Nikada ne smijemo zaboraviti da se zbilja ne mođe bez ostatka sabiti u pojam. Poku-aj da se sada-nje koncepcije implementiraju ili postave na neke doga aje iz pro-losti, koji se ne mogu podvesti pod njih, predstavlja osnovnu metodolo-ku pogre-ku istraflivanja, koju mođemo nazvati *argumentom bez reference* ili *argumentom bez sadržaja*. Rije je o tome da se argumentacija sprovodi na neprimjeren na in o ono o emu se govori ne pojavljuje se u povijesnom izdanju tako kako se o njemu govori, odnosno ne mođe se podvesti po obiljeffja koja mu se pripisuju. Na neki predmet se lijepi etiketa koja nije ta na ili koja pripada nekom drugom predmetu o kao kad bi na hrpu jabuka stavili natpis ökru-keö. U tom se mođe raditi o vulgarnom simplificiranju, selektiranju i unificiranju koje je potaknuto najsumnjivijim razlozima i potrebama konkretnog historijskog trenutka u kojem flivi istrafliva . Ovo mje-anje ökru-aka i jabukaö - ili pogre-ni logi ko-metodolo-ki potezi - esto nije slu ajno, ni naivno, ono je -tavi-e katkad planski ura eno i proizvodi dalekoseffne posljedice po znanstveno-istrafliva ku djelatnost. Rezultat je stvaranje smutnje i nereda u sistemu nau nih znanja o nekom pitanju. To ne zna i, me utim, da se sredstvima savremene nauke ne mođe razmatrati neka, bilo koja, injenica pro-losti.¹⁶ Isto tako, esto se poku-ava implementirati neku staru teoriju na savremeno problemsko okruflje. Pritom se zapada u paradoks neprimjenjivosti, jer je sadrflaj neke druge teorije nemogu e primjeniti na sadrflaj aktuelnog problemskog sklopa u kojem flivi sada-nji dru-tveni sklop.

¹⁶ Da li smo odgovorni da nastupamo bez autoritarnog okvira bilo koje vrste, na primjer, kakav je *framework of givenness* koji je, prema rije ima W.Sellarsa, bio zajedni ka crta ve ine glavnih sistema filozofije? Djelatno-istrafliva ki okvir se pojavljuje kao konstrukcija, kao koordinatni sistem u kojem crtamo najraznovrsnije figure, svjesni da smo mi determinirali pravila transponiranja. To ne smijemo zaboraviti!

...sori humanisti tih nauka -ute, ne smiju priznati da je sve
...la kao recept za obrazovanje -ovjeka opasno uzdrmano i
...matra biolo-ko i kulturno odre -enje bi a -ovjeka ó sva
bijeda i sjaj *Geisteswissenschaften* stoji iza ta dva odre -enja ili karakteristike.¹⁷

U sredi-tu dru-tvenih znanosti moraju stajati otvorena misao i hrabra i odvaflna
istraflivanja, koja stupaju na mjesto ideologija ili sli nog uvjerenja koje ne podnosi
propitivanje. Nema vi-e potrebe da se govori o uticaju znanosti na mijenjanje dru-tva, to je
op poznato mjesto u znanstvenim analizama od po etka XX stolje a, u kojem je do-lo do
pojave sintagme "dru-tvo znanja".¹⁸ Znanje se vi-e ne shvata kao introspekcija,
samospoznaja, samosvrha, samodovoljno udublivanje u prostranstva duha, analiza
pojedina ne svijesti i sli no. Znanost je postala klju na dru-tvena institucija koja proizvodi
znanja neophodna za odrflavanje dru-tva. Znanstvena misao prekora uje svoje sopstveno
podru je i vr-i naj-iri uticaj na sve oblasti dru-tvenog flivota.

P.S. - Proces se nastavlja

¹⁷ J. Mittelstraß, *Glanz und Elend der Geisteswissenschaften*,

¹⁸ Od objavljivanja Kopernikovog djela *De revolutionibus* (1543.) uzima se po etak onog novog, modernog doba
i odvajanje nauke od teologije.